

Želimir Pašalić

**STIEPO ANDRIJIĆ: VLAST VLASNIŠTVA:
SPOZNAJE I OČITOVANJA,
Mostar, ZIRAL - Zagreb-Sarajevo, ZORO, 2000., 226 stranica**

Knjiga dr. Andrijića "Vlast vlasništva" predstavlja sintezu rezultata značajnog dijela njegovih znanstvenih istraživanja, stručnog djelovanja i javnih očitovanja u trajanju dužem od desetljeća (1997. - 1999.), dugom, turbulentnom tranzicijskom, ratnom i prekretničkom razdoblju u Bosni i Hercegovini i na prostorima bivše jugoslavenske Federacije. Ona je konzistentan mozaik autorovih napora u institucionalnoj izgradnji političkog, a danasve gospodarstvenog tržišnog sustava, te demokratskog i pluralističkog društva u višenacionalnoj državi Bosni i Hercegovini. Četrdeset sedam tematsko-problemskih dijelova kronološki, sadržajno i logično povezani čine sinergetsku cjelinu. Teorijsko-istraživački zasnovan, s originalnim stavovima i prijedlozima, s mogućom aplikativnošću i sa britkom, nepoštednom, ali zasnovanom kritikom, sadržaj ove knjige ima dominantno izvorno obilježje što je svrstava u vrijedno znanstveno djelo.

Vlast vlasništva primjeren je naslov knjige. *Spoznaje i očitovanja*, kao dodatna atribucija naslovu, izvanredno je pogođena naslovna poruka sadržaju, koji pruža cjelovit uvid u autorove znanstvene napore i spoznaje, zalački i posve jasno izložene u knjizi. Cijelim sadržajem, tako snažno i bez ostatka izviru spoznaje i očitovanja prema istomišljenicima i onima koji su oponenti zbog kratkoročnih osobnih i/ili nacionalno-političkih razloga, često kratkovidnih i unaprijed osuđenih na neuspjeh, bez obzira radi li se o pojedincima i/ili o skupinama sudbinskih političkih partnera ili o predstavnicima međunarodnih institucija.

Izdvojimo neke naslove iz knjige koji o njoj svjedoče: Rat - ekonomska kategorija; Znanje je kapital; Privatizacija ili nova nacionalizacija; Nužnost ubrzanja vlasničke pretvorbe privrede Bosne i Hercegovine; Zaštita vlasništva - temeljna brana ratnim sukobima; Totalitarni režimi u Europi tridesetih godina ostvareni su tek nakon što je država preuzela imovinu; Vlasnička prava svim građanima; Imovina traži vlasnika; Ljudski čimbenik u tranziciji, obnovi i razvitku gospodarstva; Naprijed se neće, a natrag ne može; Imamo li pravo zaduživati buduće generacije; Novo otimanje tuđe imovine; Odluka Vlade neutemeljena na zakonu; Kočničari i

* Primljeno u uredništvu: 03. 06. 2000.

poticatelji procesa privatizacije; Otimanje imovine "demokratskim" načinom; Graditelji nove FNRJ (BiH); Ne postoji čak ni politički razlog izuzimanja stanova iz restitucije vlasništva.

Naslovi, posebno posljednji naveden, ilustriraju upornost, pa i hrabrost, a po shvaćanjima mnogih i "drskost" autora u obrani i implementaciji koncepta i modela privatizacije, ali i u obrani osnovnog ljudskoga prava - prava vlasništva u Bosni i Hercegovini. O tome mogu dodatno svjedočiti i pitanja iz otvorenog pisma, gospodinu Carlosu Vestendorpu, koja je autor u tekstu pod posljednjim navedenim naslovom postavio u vezi s restitucijom zgrada i stanova: (1) jeste li svjesni da podupirete diskriminaciju vlasnika isključivo zbog vrste imovine, (2) jeste li svjesni i spremni, vaš prijedlog to iskazuje, da se poistovjetite s komunističkom vlašću koja je otimala tuđu imovinu, (3) znate li i jeste li svjesni da svojim prijedlogom obilato podupirete etničko čišćenje i razbijate multinacionalnu zajednicu... Ponoviti ću riječi: diskriminacija, otimanje tuđe imovine, etničko čišćenje. Kakve li ironije: te riječi su upućene tvoriteljima demokracije u BiH koji su stigli sa Zapada."

Sadržaj knjige ne odnosi se samo na prvenstveno ekonomske, a potom i na ostale sadržaje vlasničkog utemeljenja društvene imovine. To jest njezina osnovna odlika i doprinos izgradnji tržišnog gospodarstvenog sustava, ali njezine poruke i pokude zahvaćaju široki korpus u visokoj mjeri cjelovitog ekonomsko-razvojnog razmišljanja, spoznaja, očitovanja i prijedloga za bližu sadašnjost i razvojnu budućnost u Bosni i Hercegovini. U tome i jest njezina posebna i dodatna vrijednost.

Prof. Andrijić je u svom djelu dokraja teorijski cjelovito prikazao, a za prostor Bosne i Hercegovine nepobitno dokazao ekonomske uzroke svih dosadašnjih, a posebno posljednjega rata i grabeži u Bosni i Hercegovini. Zato su neoborivi njegovi teorijski i empirijski argumenti i zalaganje za njezin model privatizacije - prema autoru: VUDI - model, tj. vlasničko utemeljenje društvene imovine. Koliko se god kao voditelj projektnog tima zajedno sa suradnicama upoznao i koristio modelima i iskustvima privatizacije u drugim (posebno tranzicijskim) zemljama, cjelovitost i primjenljivost ovog modela ima naglašenu originalnost. Iz sadržaja ove knjige ta je originalnost posve očita. U tom smislu prikaz ovoga modela u knjizi ne obogaćuje sadržajno samo njezin znanstveni i praktično primjenljivi aspekt, već daje punu vjerodostojnost njezinu cjelovitom sadržaju, a to znači autorovim rezultatima istraživanja, spoznajama i očitovanjima.

U svojim izlaganjima, razmišljanjima, kritičkim stavovima i nalazima, prof. dr. Stiepo Andrijić, uvijek nudi prijedloge i rješenja nagomilanih ekonomskih, socijalnih i političkih gordijskih čvorova u Bosni i Hercegovini. Bez suvišnih riječi, s ogoljenom istinom, do srži zasnovanom na realnim životnim uvjetima, jednostavnim i razumljivim, a terminološki ekonomskim znanstvenim i praktično primjenljivim jezikom, o tako složenim sadržajima "govori" njegova knjiga.

Očito je bila potrebna: obilna sinergija znanstvenosti, objektivne i kompleksne ekonomske (i ne samo ekonomske) analize, dubokog i hladnog promišljanja, zasnovane spoznaje i čvrstog uporišta u stvarnosti, dubokog poznavanja odnosa ekonomskih i političkih snaga, kritičke i naporene suradnje s domaćim i inozemnim

suradnicima, partnerima i oponentima, cjelovite dugoročne vizije budućnosti, hrabrosti i upornosti, da bi se u jednom vehementnom razdoblju djelovalo sustavno i znanstveno i ljudski odgovorno.

Ova je knjiga i svojevrsni dokument o jednom teškom razdoblju u Bosni i Hercegovini i na prostorima bivše jugoslavenske Federacije. Sadašnje je i buduće generacije neće smjeti zaobići u traganju za spoznajama kako je složeno i nadasve teško građenje tržišnog društva, s čistim ekonomskim odnosima, s djelotvornim ekonomskim sustavom i s demokratskim institucijama u složenoj državi. Ona je i dokaz kako se u naoko beznadnim vremenima može djelovati u dugoročnom ekonomskom i političkom interesu svog naroda, ali i u istom takvom interesu druga dva naroda i etničkih manjina u Bosni i Hercegovini. Ona je zalaganje za ispravke povijesnih nepravdi koje se mogu ispraviti, za gradnju perspektivnog društva blagostanja na dugoročnim rješenjima, čistim i ravnopravnim odnosima. To je i poruka, kako se može spremnije i djelotvornije sudjelovati u europskim i svjetskim integracijskim i globalizacijskim procesima.

Ova će knjiga imati široku primjenu. Služit će:

- Znanstvenicima i sveučilišnim nastavnicima - da provjere i s njezinim sadržajem usporede svoje spoznaje i stavove i da preispitaju svoje djelovanje;
- Studentima ekonomskih i srodnih, ali i drugih društvenih veleučilišnih i visoko-učilišnih studija - da prošire, prodube i izoštre svoja znanja i da uče kako se kreativno povezuju znanost, struka i stvarni život;
- Gospodarstvenicima - da se zamisle i spoznaju što bi to morao biti djelotvoran gospodarstveni sustav i njegovi podsustavi, u kojima bi oni mogli uspješnije poslovati;
- Političarima - da se zamisle nad pogubnošću površnih i kratkoročnih osobnih interesa i često poluznanja i neznanja, kada odlučuju o sudbini svoga i drugih naroda;
- "Običnim ljudima" - da lakše shvate i svojim djelovanjem podupru vizije i prijedloge institucionalnog i djelotvornog političkog i ekonomskog sustava u kojem će djelovati odgovornije, ali živjeti sretnije i bogatije.